

Řemeslo ve 21. století láká, ale nepřitahuje

Jedno české přísloví říká, že „řemeslo má zlaté dno“. Bude to ještě platit s nástupem Průmyslu 4.0? Naleznou své uplatnění „zlaté ručičky“ našich řemeslníků a šikovných pracantů, které uvaří výtečný guláš, obloží perfektně koupelnu nebo zhotoví krásnou knihu i v době automatizace? Zamýšlí se Vladimír Lukeš.

Mají to řemesla spočítané?

Polygrafie 21. století zažívá neuvěřitelnou rychlost technického a technologického pokroku. Proto hledá stále nové přístupy, metody a reformuje přípravu studentů ke vstupu na polygrafický trh. Jak získat mladé lidi do firem, které hledají perspektivní mladé odborníky?

S určitou mírou nadsázky lze říci, že se opět pracně hledá model, který se již jednou osvědčil. Pokud někdo v porevoluční minulosti spoléhal na to, že neviditelná ruka trhu nějak zázračně vyřeší plynulý přechod absolventů ze škol do praxe, tak se zmýlil, to se nepodařilo.

Filozofie je jasná, cíle jsou nejasné

Když se v polygrafických provozech začal projevovat nedostatek odborně vzdělaných pracovníků a když se tím začaly vážně zabývat ministerstva a národní vzdělávací instituce, bylo již pozdě.

Polygrafie (a nejen ona) strádá nedostatkem pracovníků, chybějí kvalifikovaní pracovníci ze škol, a pokud náhodou jsou, při nástupu do zaměstnání jsou stížnosti na jejich nedostatečné dovednosti. Ve špičkově vybavených tiskárnách s tiskovými stroji a knihařskými linkami prošípanými elektronikou se pracně rekvalifikují tiskaři či knihaři (za nemalé prostředky) z řad zámečníků a čas od času se objeví i bývalý prodáváč. Nic proti tomu, pokud jsou to lidé šikovní a díky svému „zapálení a zájmu“ získali za pochodu řadu znalostí a dovedností. Ale ruku na srdce, několikaměsíční rekvalifikační kurz nemůže nahradit tři až čtyřleté odborné studium. Škola totiž představí studentovi obor v plné šíři, což pak studentovi pomůže lépe pochopit celé workflow tiskárny ve všech souvislostech. Soudobému úpadku řemesel příliš nepomohl ani jeden mladý politik s poznámkou, že by si s nedostatkem řemeslníků hlavu nelámal, protože v době digitální revoluce v 21. století již nebudou potřeby. Naštěstí takové prohlášení profesní svazy i samotné tiskárny neberou vážně

a hledají cesty, jak co nejdříve zacelit díry po chybějících pracovnících.

V manuálních profesích chybějí šikovné ruce

Může odborná škola pomoci s tímto aktuálním problémem? Ano, a to výrazně. Jedním z důležitých prvků procesu učení je pokusit se soustavně nenásilnou formou vštípit studentům odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti. Vzpomínám na svého učitele technologií z doby konjunktury tisku, jenž občas osvěžil odborný výklad hláškou: „typografové byli odjakživa páni, ti jezdili do práce ve fiakru“ a dodal: „tak se pořádně uče, vy blbouni!“ Nikdo se neurážel kvůli tomu výstižnému oslovení, neboť jsme měli všichni v učení co dohánět. Ale důležité je, že v té době zůstávalo více než 80 % vyučenců věrných profesi díky prestiži tohoto elitního průmyslového oboru. Proč se dnešní situace tak výrazně liší?

Jak je to s motivací ke studiu s perspektivou profesní budoucnosti?

Polygrafické vzdělání je možno získat v oboru H, jde o střední odborné vzdělání s výučním listem, studijním oboru L, kde absolvent získá úplné střední odborné vzdělání s odborným výcvikem a maturitou. Studovat na střední úrovni lze v oboru M, kde získává student úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení). V neoficiálním průzkumu především v oborech L a M bylo zjištěno, že převážnou část studentů tolik neláká perspektiva práce v polygrafii, jsou motivováni ke studiu polygrafie vidinou zisku maturitního vysvědčení. Tak se jim otevírá cesta k dalšímu studiu nebo rovnou k dezerci mimo obor.

Po roce 2000 ve společnosti začala stoupat poptávka po absolventech technických oborů, ale nebylo kde brát a ani prognózy nevěstily zlepšení v tomto směru. Do puntíku se vyplnily předpovědi o dnešním sociálním začlenění mladých lidí na trhu práce a obecném vnímání rukodělné práce.

Mezinárodní komise „Vzdělávání pro 21. století“, v jejímž čele stál francouzský politik a bývalý prezident Evropské komise Jacques Delors, navrhla 4 pilíře výchovy a vzdělávání v průběhu lidského života, protože „jeho cílem je kultivace a podpora seberealizace žáka a co největší uplatnění jeho schopností“. Název jednoho z cílů vzdělávání, patřících do oněch čtyř pilířů, je „Rozvoj lidské individuality“ a asociuje náplň kapitoly „Učit se být“. Avšak, jak toho docílit, když kariérní postup mladých dospělých je stále méně předvídatelný. „Požadavek na sociální začlenění do určité skupiny, cílevědomě a zodpovědně rozhodovat o své budoucí profesní a vzdělávací dráze“ nezapadá do zkreslené reality tržního prostředí. Především mladším ročníkům, podléhajícími nezdědka mediální masáži vytváření obrazu světa, kde mají místo pouze úspěšní, chybí sebekritické posouzení vlastních předpokladů a možností. Bohužel jim v tom nepomůže rodina, která tomuto klamu podléhá také a není kritická ani v okamžiku, kdy by měla být, a často jde i o celé komunity.

To, že máme v polygrafii stále ještě mnoho vynikajících odborníků i řemeslníků nebude natrvalo. Postupně totiž odcházejí do důchodu a nových je málo.

V branži tiskového průmyslu bývalo tradicí, že se řemeslo dědilo z otce na syna nebo dceru. Nebylo výjimkou, že rodinní příslušníci pokryli kompletní polygrafickou výrobu. Sazeč, tiskař, reprodukční grafik, knihař v jedné rodině, někdy i podniku. Pro potomka pokračování v tiskářenském oboru bylo pro něj i jeho otce prestižní záležitostí. Bohužel, „dědění řemesla“ je dnes považováno za výjímku.

O „montérkové“ pozice není zájem

Prestiž je křehká a vrtkává věc...tak, jak se mění v průběhu let ukazatel úspěšnosti. Ze sociologie je prestiž nejčastěji spojována s vlivem a úctou, dnes také výší příjmů jedinců i společenských skupin. Vysokou příčku obsazují celebrity, je vcelku jedno, v jaké branži působí: sportovci, hvězdy showbyznysu, významní lékaři, dnes se mezi ně začínají řadit i oční optici a zubní laboranti. Nikoliv však polygrafové. Už neplatí: Já jsem tiskař a kdo je víc! (Já jsem víc, já jsem sazeč! Pozn. JR :-)

Nedostatek pracovníků postihl mnoho profesí. Kupříkladu na trhu práce absolutně chybí profese mlynáře. Poslední se údajně vyučil před třemi lety, teď prý působí v Německu s platem vrcholového fotbalisty. Situace je podobně zoufalá

Nedostatek pracovníků postihl mnoho profesí. Kupříkladu na trhu práce absolutně chybí profese mlynáře. Poslední se údajně vyučil před třemi lety, teď prý působí v Německu s platem vrcholového fotbalisty.

ve skupině dalších řemesel. Naproti tomu na gymnázia se hlásí téměř trojnásobek zájemců než školy mohou přijmout. Nával je také na aranžéry nebo jemné mechaniky, kadeřníky, nejvíc lidí se hlásí na asistenty zubních techniků a veterináře. Co z tohoto poznání vyplývá? Eufemisticky řečeno: mladí lidé mají odpor k práci s hmotou, chuť pracovat rukama je moc netáhne. (Nemají to někdy na svědomí i jejich rodiče?) Údaje ministerstva školství hovoří jasnou řečí: Ve školním roce 2016/2017 nabízely učební obory přes 54 tisíc volných míst, uchazečů bylo o deset tisíc méně.

Je zřejmé, že manuální obory, k nimž se řadí polygrafické profese, jsou v těžké pozici. Je však třeba opustit představu, že stejně jako soustružník už dávno nestojí u soustruhu v umaštěných montérkách s pucvolem v ruce, ani tiskař netřímá špachtli a pikslu s barvou. Oba obsluhují vysoce sofistikovaná zařízení s vyspělou technologií ovládanou zhusta přes

dotykovou obrazovku. Je třeba opustit zastaralé představy a vzkázat mladým uchazečům, že jejich představy o řemesle jsou liché! Ubývá možností, jak se umazat od barvy, technická i technologická úroveň práce v polygrafii již dávno snížila podíl manuální práce na minimum. Pro příklady nemusíme chodit daleko: vícebarvový tiskový stroj je ovládaný chytrým mobilem, knihařská linka pracuje bez potřeby zásahu lidské ruky. Bohužel, změnu v zájmu o obor to zatím nepřineslo.

Zájem o polygrafické řemeslo se projevil nejvíce u studijního oboru „grafik v polygrafii“. A nehlásí se pouze uchazeči, kteří neuspěli v náročné přijímací zkoušce oboru navrhování a tvorby s názvem „Grafický design“, kde se předpokládá prokázání výtvarného talentu. Práce na počítači v měkké židli a teploučku grafického atelieru propagují školy řízené snahou získat co největší dotace na vysoký počet žáků. Je inflace ve skupině N nebo H: Grafik... Grafik pro média...Grafická produkce... Reprodukční grafik (tento obor nabízí hotelová škola)...Grafik/grafička digitálních médií... Interaktivní grafika. Ale mají k tomu všechny školy odpovídající materiální i pedagogické zázemí?

3 K – Kontakt, komunikace, kooperace

V současné době je snaha analyzovat příčiny nezdarů při realizaci primárního cíle vzdělávání: plynulý přechod mladých absolventů škol do praxe. Do tohoto zkoumání se zapojují všichni, kdo mají zájem změnit stav, který byl pojmenován jako „malá uplatnitelnost absolventů škol v praxi“. V rámci kompetencí k pracovní-

mu uplatnění a podnikatelským aktivitám byly vytvořeny Rámcové vzdělávací programy (RVP). Klade se důraz na zpracovanost školních vzdělávacích programů (ŠVP) při skloubení teoretických vědomostí a praktických dovedností.* Jsou preferovány moderní metodické a pedagogické postupy. Důležité je užší sepětí škol s podniky v jednotlivých oborech. Zájem podnikatelů, vedoucích pracovníků, ale také širokých vrstev obyvatelstva nabádá k návratu k mnohokrát v minulosti v praxi osvědčeným metodám vzdělávání, filosofickým i sociologickým aspektům těchto metod.

Úspěšné a pro studenty přínosné praktické vyučování lze zajistit jedine v úzké spolupráci se všemi sociálními partnery, s podnikatelskou praxí. Proto navrhuje: použijme z dřívější úspěšné spolupráce zaměstnavatelů a odborných škol účinné nástroje kontakt, komunikaci, kooperaci.

Bylo prokázáno, že v rámci výuky jsou klíčové odborné znalosti a komplexní přehled o polygrafické výrobě a jejích souvislostech. Nároky a očekávání zaměstnavatelů na kvalitu absolventů odborných škol jsou v moderním tiskovém průmyslu

**Poznámka: Školní vzdělávací program (ŠVP) je učební dokument, který tvoří každá střední škola v České republice, aby realizovala požadavky rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro daný obor vzdělávání. Legislativně je zakotven v zákoně číslo 561/2004 Sb. (školský zákon).*

značné a stále stoupají. Oni vyžadují totiž od absolventů nejvyšší kvalitu práce, aktuálně nejnovější znalosti a dovednosti, kreativitu a ekonomicky výhodně odevzdanou práci. Odborné kompetence v obsahu ŠVP tomu nijak neodporují: „Připravit a provádět technologické procesy“, „Řídit a kontrolovat technologické procesy“, nebo „Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb“. To si přeje mnoho polygrafických podnikatelů. Proč tomu tedy při vstupu na trh práce úroveň žáků neodpovídá? Je možné to nějak změnit? Už dlouho existuje reálná cesta. Znovu rozšířit, obohatit a zkvalitnit především praktická vyučování! Příprava učňů realizovaná na přímo pracovišti je atraktivní forma vzdělávání mladých lidí, která je pro vstup na trh práce prakticky připravuje. Ale je třeba zamezit formálnosti této části výuky, věnovat se více metodickému a praktickému vedení a svěřit více samostatné zodpovědné práce žákům. Jde o to, aby žáci, studující příslušnou střední polygrafickou školu, zjistili přímo v praxi, jak jsou zajímavé a v tiskárenském provozu důležité profese grafiků, tiskařů, knihařů, ale také profese středního managementu zakázek (technolog, kalkulant, dispečer výroby a další). Jde rovněž o poznávání firemních workflow a s tím spojené automatizace výroby. To vyžaduje odborníky ve vedení oddělení předtiskové přípravy, tisku i dokončovací výroby. Což opět podporuje myšlenku znovuzavedení, neznámo proč, opuštěného „duálního systému“ ve vzdělávání učňů, ale i středoškolsky vzdělávaných kadrů.

Studie „traineeship“

Pokud bychom chtěli hledat příklady

dobré praxe v zahraničí, většinou je to v německy mluvících zemích, jako je Německo, Švýcarsko či Rakousko. Lze se inspirovat příklady duálního systému vzdělávání: „doplnění školní a firemní přípravy žáků o možnost vzdělávání v nadpodnikových vzdělávacích centrech, v nichž by žáci mohli využívat moderní technologie, které nejsou běžně ve školách či menších firmách dostupné“. Jinou cestou může být kooperativní model praxe: „Prosazení principu užší spolupráce v odborném vzdělávání znamená také přenesení větší zodpovědnosti za odbornou přípravu a její kvalitu na zaměstnavatele“. (Obsahová manažerka projektu Pospolu Taťána Vencovská.)

O systematické praktické přípravě žáků si zatím necháváme zdát, ale i ve jmenovaných zemích řeší problém stigmatizace odborného vzdělávání. Ukázalo se, že problémem číslo jedna je skutečnost, že rodiče vidí kariéru svých dětí spojenou výhradně se studiem na univerzitě. Jiné možnosti uplatnění nebo odborné vzdělávání je vždy vnímáno jako druhořadé. Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování při Evropské komisi vydalo v květnu 2012 studii, která poskytuje přehled o systémech „traineeship“ ve 27 zemích EU. Termín „traineeship“ je označováno vzdělávání na pracovišti výkonem práce, takže v češtině můžeme použít slovo praxe. Studie pojednává o praxi všeobecně, bez ohledu na stupeň vzdělávání. V první řadě na: „Zvýšené zaměření politiky na praxi jako mechanismus, který usnadňuje vstup mladých lidí na trh práce“. Dramatický nárůst nezaměstnanosti mládeže si vyžádal vznik studie, zpracované společně konsorciem německé, italské

a anglické instituce a se sítí regionálních a národních expertů, a přiměl vlády členských států EU k tomu, aby se více zaměřily na praxi jako na účinný mechanismus přechodu ze školy do zaměstnání. Při zpracování studie byly využity různé kvalitativní metody, například rozhovory se zainteresovanými stranami nebo srovnávací analýza současného stavu.

Bylo zkoumáno pět druhů praxe, práva a pracovní podmínky praktikantů se značně liší podle druhu praxe a členského státu a z toho vyplynula určitá zobecnění, která se jistě dotýkají i našich specifických podmínek praktického vyučování. Jsou to silné spojení s trhem práce, dobře strukturované metody, aktivní zapojení všech zainteresovaných stran. Financování různých druhů praxí pochopitelně je nutno zabezpečit více zdroji, např. z evropských a národních či regionálních fondů.

(Zdroj: Zpravodaj – odborné vzdělávání v zahraničí, XXI i I, 9/2012)

Jak udržet krok s technickým pokrokem?

Nelze se na celý náš vzdělávací sys-

tém dívat paušálně. U nás střední školy a učiliště zajišťující polygrafické vzdělávání mají různé podmínky pro získávání jak finančních, tak materiálně technických prostředků pro vybavování pracovišť pro praktické vyučování. Hodně záleží na šikovnosti managementu škol: jaké si vytvoří zázemí, jaký dialog vede se sociálními partnery nebo sponzorskými subjekty. Pokud jsou zmínění ochotni školy podporovat, má škola velké štěstí. Na státní politiku financování materiálně technického vybavení polygrafických škol nelze v tomto ohledu příliš spoléhat. Pokud by to škola udělala, technické vybavení by zůstávalo stále tak na úrovni historie tisku z dob Johanna Gutenberga. Proč taková ironie? Odborné školství a polygrafické obzvláště, potřebuje být v přímém kontaktu s technickým pokrokem a vybavením polygrafických podniků. Proč? Vzdělávat žáky, kteří mají být platnými pracovníky, na zastaralých, mnohdy vyřazených zařízeních, je anachronismus. Takové technické vybavení ve vzdělávání nezabezpečí ani vytýčené odborné

kompetence, ani praktické dovednosti při vstupu do zaměstnání.

Je u mladé generace vztah k průmyslu tisku mizivý? Podle četných poznámek žáků z provozních praxí se situace nezdá tak katastrofální. Přesto je nutné co nejdříve a co nejdůrazněji přistoupit k renesanci oboru a jeho osvědčených praktik. Rodiče, pedagogové a další autority by měly k tomu co nejdůrazněji opakovat jednoduchou myšlenku, která by mohla být většině mladé generace srozumitelná: „Když nebudeš chtít pracovat, skončíš na pracáku, když vystuduješ vysokou, kterou před tebou vystudovali stovky jiných, stane se totéž. Když nastoupíš do tiskárny, kde tě potřebují, a budeš šikovný, vyděláš si a budou si tě považovat. Tak si vyber.“

Na závěr: Cesta, kudy jít v polygrafickém vzdělávání, aby se zastavil odliv absolventů všech úrovní vzdělání polygrafických škol do jiných oborů, existuje. A je rovněž třeba, aby obor polygrafie nedoplácel na normativní způsob financování středních škol!

Přihlaste své kandidáty do soutěže!

Česká marketingová společnost vyhlásila **ČTRNÁCTÝ ročník soutěže MARKETÉR ROKU**, a to za **rok 2018**. Vyhlášení této významné odborné i společenské události proběhlo v rámci konání semináře CO OČEKÁVAJÍ MARKETÉŘI OD MÉDIÍ, který pořádala Česká marketingová společnost spolu s Klubem učitelů marketingu a mediálním partnerem RADIOHOUSE v Bastion Prague restaurant v Praze v listopadu 2018.

Slavnostního aktu se za Českou marketingovou společnost zúčastnili prezidentka společnosti doc. Jitka Vysekalová a další členové prezidia společnosti. Tradičně podpořil vyhlášení soutěže svým osobním sdělením prof. Philip Kotler, osobnost světového marketingu.

Jedním z hlavních cílů České marketingové společnosti je **podpora marketingu jako nezbytného faktoru rozvoje a konkurenceschopnosti naší ekonomiky**. Mezi cestami k jeho dosažení získala významnou roli soutěž o Marketéra roku, která vstupuje již do čtrnáctého ročníku. Přihlášené projekty se především hodnotí z pohledu inovativnosti, efektivnosti, rozvoje metod a principu marketingu včetně dodržení etických a dalších předpokladů.

Souběžně probíhá soutěž **Mladý delfin pro vysokoškoláky** studijních oborů zaměřených na marketing, kteří mají zpracovat projekt tentokrát na **téma Jak úspěšně komunikovat školu, na které studují**.

Uzávěrka přihlášek je 19. dubna 2019. Slavnostní galavečer s vyhlášením výsledků se koná 23. května 2019 v Divadelním sále Klubu Lávk na Novotného lávce v Praze 1.